

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: J. Th. Balk, Keverberg 54, Amsterdam-Z.

Opgericht 1 januari 1881

**Kwakzalverij openbaart zich ook
in suggestieve technieken**

DE ROTTERDAMSE ZENUWARTS, de heer Viëtor heeft zich tot de Vereniging tegen de Kwakzalverij gericht. De heer Viëtor is voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Medische Hypnose. Deze vereniging stelt zich ten doel om onder de artsen de kennis te verbreiden over hypnose en dergelijke, de z.g. suggestieve technieken. De vereniging voor medische hypnose wil echter ook het publiek voorlichten over deze technieken, die vaak in het magische vlak worden getrokken. De vereniging is van oordeel, dat het gebruik van deze technieken door onbevoegden als kwakzalverij dient te worden aangeduid.

De heer Viëtor deelde in zijn brief

mede, dat dan ook zijn vereniging tegen de hypnotische voorstelling door David Berglas voor de beeldbuis gegeven, had geprotesteerd. En wel in een telegram aan de minister. De heer Viëtor wil in nader contact treden met de Vereniging tegen de Kwakzalverij, juist met het oog op de bestrijding van het gebruik van suggestieve technieken door onbevoegden.

Tijdens de ledenvergadering van 25 november las de voorzitter deze brief voor. Directe aanleiding tot de brief van dokter Viëtor was een lezing, die de voorzitter had gehouden over z.g. bonafide paranormaal begaafde genezers.

Een belangrijk stuk op tafel, commentarieerde een van de op de vergadering aanwezige leden, de heer Van Batenburg.

De notaris bij Opus 13

DE KAMER VAN TOEZICHT op Notarissen en Candidaat-Notarissen heeft aan het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij een antwoord gezonden naar aanleiding van de klacht, die de Vereniging had ingediend. Dit ging over het optreden van een notaris als voorzitter, een soort van jury, die de illusionist David Berglas bijstond bij diens optreden in het Vara-programma Opus 13. In ons nummer van juli j.l. hebben wij deze brief afgedrukt.

In zijn brief antwoordt de Kamer van Toezicht „de door u gewraakte handeling, waarbij hij (n.l. de notaris, red.) niet-ambtelijk optrad" niet laakbaar te achten. Hij had bij dit optreden in Opus 13 een taak „geheel anders dan in uw klacht naar voren gebracht", aldus de brief.

Het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij is door dit antwoord niet bevredigd. Men had bezwaar tegen het optreden van de notaris, omdat hierdoor een zeker stempeel van waarheid werd gedrukt op „de nep van Berglas", zei de voorzitter, de heer A. P. N. de Groot. 't Ging niet over de wijze waarop de notaris optrad. Maar wel over het feit, dat een notaris — met nadruk werd dit ambt naar voren gebracht bij de televisie-uitzending — de jury presideerde. Wat Berglas deed is gewoon illusionisme. „Wij vinden het niet juist, dat het notariaat hiervoor wordt gebruikt tegenover een kijkerspubliek van miljoenen".

• Voor de tekst van de briefwisseling zie bladz. 4.

Vereniging gaat aantal publicaties uitgeven

DE VERENIGING TEGEN de Kwakzalverij zal in de naaste toekomst een aantal publicaties het licht doen zien met betrekking tot onderwerpen als de z.g. bonafide paranormaal begaafde genezers en problemen rondom de voetverzorging. De omvang van deze publicaties, die een nummer van het maandblad verre te boven gaat, maakt het noodzakelijk daar een bijzondere vorm voor te vinden. De voorzitter van de vereniging is bezig met de voorbereiding van deze publicaties.

Een commissie uit de vereniging komt geregeld bijeen om de toekomstplannen uit te werken. Zij is tot de conclusie gekomen, dat, wil de vereniging deze plannen uitvoeren, de beschikking over voldoende geldmiddelen een eerste noodzaak is. Een gesalarieerde secretaris met een kantoor, bij voorkeur in Amsterdam, be-

hoort ook tot de wensen van deze commissie, die, op voorstel van het lid, dokter Stal, als stuurgroep zal worden betiteld. Worden de plannen van de stuurgroep uitgevoerd dan is het mogelijk van de vereniging iets te maken, waar wat van uit kan gaan, aldus de voorzitter tijdens de jongste ledenvergadering.

BESTUURSLID M. PAULISSEN BEDANKTE

DE HEER M. PAULISSEN te Voorburg heeft wegens drukke werkzaamheden zijn functie van bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij neergelegd. In de vacature zal worden voorzien in de in april 1968 te houden ledenvergadering.

Op de ledenvergadering die zaterdag 25 november in het American Hotel te Amsterdam werd gehouden

zijn de periodiek aftredende bestuursleden, mej. drs. P. H. van Marle en de heren P. L. Stal en J. Noord bij acclamatie herkozen.

Wegens het bedanken van mr. G. C. M. van Nijnatten te Voorburg werd de kascommissie aangevuld met de heer H. J. B. van Batenburg te Amsterdam. Van deze commissie maken ook deel uit de heren dr. I. Birza en J. Th. Balk.

Vereniging heeft meer geld nodig

HET IS WEL erg, dat we met zo'n beperkte begroting (sluitend op f 8525 met een nadelig saldo van f 25,—) moeten werken, verzuchtte de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Hij zei dit toen tijdens de eind november gehouden ledenvergadering de begroting voor 1968 werd behandeld. Gebrek aan voldoende middelen maakt het onmogelijk allerlei plannen uit te voeren.

De secretaris, de heer L. Brest, zei dat hij het onjuist vond, dat verpleegsters nog altijd f 2,50 voor het lidmaatschap betalen. Het Maandblad alleen al komt op meer dan vier gulden kostprijs. In april a.s. zal het bestuur een voorstel doen om de contributie van f 7,50 op f 10,— te brengen. Een verminderd tarief zal alleen van toepassing zijn voor studenten en leerling-verpleegsters en leerlingen van para-medische beroepen.

Een van de op de vergadering aanwezige leden, de heer H. J. B. van Batenburg, wilde bij verpleegstersopleidingen in ziekenhuizen de aandacht vestigen op het werk van de vereniging. Men zou er de eindexamen-candidaten op kunnen wijzen dat zij in hun toekomstig beroep veel kunnen doen ter voorkoming van kwakzalverij. De houding van verpleegsters is van grote waarde, zij immers komen in direct contact met het publiek.

De voorzitter meende, dat het bewerken van al die eindexamen-opleidingen wel moeilijk zal zijn door het gebrek aan mankracht.

Dokter J. W. H. D. Uitterdijk: Het ware nuttig als er artsen waren, die er eens over praatten.

De voorzitter: We hebben geen adequate organisatie hiervoor.

Onze begroting over 1968 toont nadelig saldo

	Uitgaven	Ontvangsten
Contributies		f 7500,—
Abonnementen		„ 400,—
Rente		„ 600,—
Diverse kosten	f 100,—	
Incassokosten	„ 150,—	
Secretariaat	„ 300,—	
Maandblad	„ 6500,—	
Kleine Kas	„ 25,—	
Vergaderingen	„ 250,—	
Reorganisatie	„ 1000,—	
Lezingen	„ 200,—	
Nadelig Saldo		„ 25,—
	<u>f 8525,—</u>	<u>f 8525,—</u>

DUIZEND GULDEN BOETE VOOR KRUIDEN-„DOKTER”

DE ZICH ALS kruiden-„dokter” voordoende 33-jarige W. M. Z. uit Voor- schoten is door de Kantonrechter te Middelburg veroordeeld tot een boete van tweemaal 500 gulden, subsidiair 50 dagen hechtenis met dien verstande dat daarvan twee f 300 subs. 30 dagen voorwaardelijk wordt opgelegd. Hierbij wordt een proeftijd van twee jaar vastgesteld.

In het novembernummer van ons Maandblad heeft men kunnen lezen, dat M. W. Z. in Middelburg terecht stond nadat hij in de afgelopen maan-

den vooral op de Bevelanden actief was geweest. Hij werd verdedigd door mr. G. E. Kruseman. De officier van justitie had een straf tegen Z. geëist, die door de kantonrechter in zijn vonnis vrijwel geheel is gevolgd, met dien verstande, dat de officier tweemaal f 250 van de geldboetes voorwaardelijk had willen opleggen. In het vonnis van de waarnemend kantonrechter, mr. A. Nouwen, werden enige kruiken met een gele vloeistof verbeurd verklaard. Deze vloeistof was als geneesmiddel door Z. voorgeschreven.

KLACHT OVER KWAKZALVER BOUT UIT EGMOND AAN ZEE

EEN KLACHT OVER de kwakzalver Bout uit Egmond aan Zee kwam ter tafel op de jongste ledenvergadering van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Deze had een meisje behandeld en haar gezegd, dat zij de door de psychiater voorgeschreven medicijnen niet mocht gebruiken. Het gevolg was dat het meisje na drie weken weer instortte.

De vader deed een klacht bij de Tuchtraad van de Federatie voor Para-

normale en Natuurgenezers, waarbij Bout is aangesloten. De „Tuchtraad” bleek te bestaan uit een jurist, secretaris van de Federatie, en een vrouwelijke arts. Op het verweer van Bout, dat hij alleen gezegd had, dat het meisje niet onder invloed van medicijnen mocht verkeren wanneer zij op zijn spreekuur kwam, werd de klacht van de vader afgewezen.

De zaak zal door de Vereniging verder worden onderzocht.

Roos van Jericho onder kraamstoel deed wonderen

VERVOLG VAN BLZ. 3

Maar, daar zijn we aangeland op een terrein van duidelijk psychische beïnvloeding: de wetenschap, dat de roos van Jericho onder de kraamstoel staat en het geloof, dat die het mogelijk maakt de bevalling pijnloos te laten verlopen, neemt heel wat angst bij de kraamvrouw weg en dus ook pijn. En zo heeft de magie ook haar waarde in omstandigheden waartegen men geen raad wist: zij schonk in elk geval vertrouwen en dat was althans iets voor de primitieve mens, hulpeloos tegenover de geheimzinnige krachten van de natuur, hulpeloos tegenover vele ziekten en gebreken. Het is alleen maar merkwaardig, dat dit geloof in de magie zo lang aanhoudt, ook wanneer de mens al lang effectieve geneesmiddelen heeft ontwikkeld. Het nieuw Toneel der Konsten bewijst in elk geval hoe men in 1679 nog graag te rade ging bij kwakzalversrecepten.. Het laatste deel van het

boek is van wel heel andere aard: dat gaat over de kunst van de vuurwerken!

De prijs van de facsimile-uitgave, kuierig gebonden, bedraagt f 12,90.

★ Kalenderactie 1968 van Pro Juventute

Ten bate van de kinderen-in-moeilijkheden geeft Pro Juventute ook dit jaar weer een Oranjekalender uit, met foto's in kleuren. De kalender is verkrijgbaar bij alle verenigingen Pro Juventute. Naast de Nederlandse is er ook een voor buitenlandse relaties bijzonder geschikte Oranjekalender met een viertalig calendarium: Engels, Frans, Duits en Spaans. De kalenders zijn ook verkrijgbaar bij Kalenderactie Pro Juventute, postbus 7101 te Amsterdam. De kosten van een kalender bedragen f 3,90 plus zestig cents verzendkosten. Postgiro 51.74.00.

Kwakzalversrecepten uit „Het Nieuw Toneel der Konsten”

EEN BLOEDNEUS?

Neem het nieuw-uytgeschoten esschen-hout, dat is die jonge schootjes onder aan de boomen, vergaderdt die op den selfden oogenblik wanneer de Son in het teken van Taurus komt; dit hout nu in den handt gehouden of in de neus gestoken, salterstondt het bloeden doen ophouden.

Scherpe hoofdpijn?

Set een houten Schotel op u hoofd, half vol water, giet daer een goet deel gesmolten loot in, zoo sal de pijn in 't korte over gaan.

Middel tegen de geelzucht?

Neemt de wortel van Tamariscus, weeckt die in de pisse van yemandt die de geel-sucht heeft, verbrandt daer na de wortel, soo volghet de ge-neesingh.

En wat te doen tegen de koorts?

Laat yemandt de volgende Letteren om de hals dragen in een doosjen:

† Z.D.I.A. † B.I.Z.

† S.A.B. † Z

† H.G.F. † B.E.R.E.

ZIE HIER EEN paar „remediën” geplukt uit „Het Nieuw Toneel der Konsten”, een boek dat samengesteld werd door de „Middelburger” S. Witgeest. Jan ten Hoorn, Boekverkooper, over 't Oude Heeren Logement te Amsterdam, gaf het in 1679 uit. Er zijn, tot circa 1830 nog zeventien drukken verschenen. Ook in Duitsland werd „Het Nieuwe Toneel der Konsten” zeer populair. In de 18e eeuw verschenen er in het Duits vijftien drukken.

Als facsimile-uitgave is het thans verschenen bij A. W. Sijthoff te Leiden. En wel in dezelfde reeks waarin eerder reeds facsimile-uitgaven verschenen o.a. van Het Leerzaam Huisraad van Jan Luyken, Lust-Hof der Huwelycken, De volmaakte Hollandse Keukenmeid, etc.

Het Nieuw Toneel der Konsten is eigenlijk een soort boek over vrijetijdsbesteding. Zo vindt men in het eerste deel allerlei spelletjes met kaarten, met dobbelstenen. Er zijn ook rekenspelletjes bij, raadseltjes, natuurkundige foefjes zoals het koud houden van dranken door middel van een pekeloplossing of het maken van „blixement gout”.

Het tweede deel van het boek gaat over de „verlicht-konst” en is een soort handleiding welke verven men moet gebruiken bij het schilderen van mensen, voorwerpen en landschappen. Het derde deel behandelt het etsen en „koper-plaet-snyden”, het vierde gaat over het maken van glas en kristal. Dan volgt op bladzijde 241 het vijfde deel dat heet „Van seer fraeye remedien en haeftige genesingen”.

Poeder de Sympathie

DE RUIM DERTIG bladzijden die volgen vormen een bijzonder boeiende lectuur, voor wie belangstelt in het probleem van de kwakzalverij. Want

hierin komt een aantal recepten in voor, die bewijzen hoezeer toen in de volksgeneeskunst de magie nog een rol speelde. Vier voorbeelden er van hebben wij in de aanhef vermeld. Het begint al aanstonds met het „Poeder de Sympathie”.

Dat was met recht een wonderpoeder, want het kon alle wonden zonder dat men ze zag of aanraakte genezen. De gewonde moest aan degene, die hem wilde genezen een bebloede doek geven. Dan moest men een bekken met schoon regenwater nemen en daarin zoveel koperrood doen, dat wanneer men er een ijzer in steekt het er koperig weer uitkomt. Dan gooit men de bebloede doek in dat water en laat de wond „alleenlijck met een suyvere drooge doek verbonden werden”. Ondertussen zal de gewonde een „kouwe grillingh aen

sijn lijf gevoelen”, voornamelijk daar waar de wond zich bevindt. Maar hangt men de bebloede doek tegen een heet vuur dan krijgt hij het zo heet, dat hij het niet kan harden.

Nieuwe verquikinge

WAT MOET ER nu verder met de bebloede doek geschieden? Gewoon in het water laten liggen, op een „opene, getemperde plaets”. En de wond zal genezen. Tenzij... ja tenzij de wond dodelijk was...

Zo dikwijls men nieuw water met koperrood of vitriool aan het bebloede lijnwaad doet, zo dikwerf gevoelt de patient „nieuwe verquikinge en soulagement”. Bij brandwonden moet men de doek nadat men haar in het water met vitriool heeft gedaan bij een heet vuur drogen en vervolgens weer in het water stoppen. Zo wordt de „brand” uit de wonde getrokken.

Met het slagernesmes

TEGEN DE „PLURIS” had men ook een goede raad. Men moest een slagernesmes gaan halen in de winkel waar men vlees verkoopt. Dat mes moest men steken in de drank die de zieke is voorgeschreven. Voor hoofdluis waagt men zich echter niet aan de sympathetische magie. Neem, zo zegt het recept, Cuculus indorum dat men bij drogisten en apothekers kan kopen en witte nies-wortel, van elk een half ons, een dragma praecipitaet, zet dit op een half pintje brandewijn en was daar de hoofden mee. Voor zere hoofden werd krijt in boter aanbevolen, tegen schurft boter, sublimaat en zwavel.

Van de middeltes tegen de geelzucht, die ons heden ten dage nogal wonderlijk aandoen noemen we er nog een paar. „De Geel-sucht gaet over wanneer men op de heete en noch rookende Paerde-mis (mest) pist. Of men neemt assche van Eschen-hout, en men doet die in de pis, die in een reys ghewaeterdt is, en men maeckt daer drie balletjes van in gelijcke groote, welck in een stoof of by den haerd droogende, de Geel-sucht weg-neemt”.

Roos van Jericho

ER ZIJN OVERIGENS nog wel onsmakelijker recepten te vinden, zoals dat om „een stinckende adem te genesen”. Om een voorspoedige verlossing tot stand te brengen moet men de roos van Jericho nemen en die onder de kraamstoel zetten: „welke de Vrouw sonder smerte doet baren”.

VERVOLG OP BLZ. 2
kolom 2 en 3

BRIEFWISSELING MET KAMER VAN TOEZICHT OVER DE NOTARISSEN

Hieronder publiceren wij de brief van de Kamer van Toezicht over de Notarissen en Kandidaat-Notarissen te Amsterdam, naar aanleiding van de klacht, die de Vereniging tegen de Kwakzalverij tot de Kamer richtte over de medewerking van een notaris aan de omstreden Vara-uitzending Opus 13.

Naar aanleiding van Uw brief d.d. 12-7-1967 als vervolg op Uw brief van 30-6-1967 betreffende het bovenvermelde onderwerp deelt de Kamer van Toezicht alhier U mede, dat zij de door U gewraakte handelwijze van notaris Y. Th. H. van Erp te Hilversum, die daarbij overigens niet ambtshalve is opgetreden en wiens taak een geheel andere blijkt te zijn geweest dan in Uw klacht gesteld, niet laakbaar acht.

De Kamer van Toezicht
bovengenoemd,
(w.g.) Mr. U. W. H. Stheeman
Voorzitter,
(w.g.) (onleesbaar)
Secretaris.

Op deze, op 23 oktober 1967 gedagtekende brief antwoordde het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij op 23 november j.l. als volgt:

Geacht College,

De inhoud van Uw schrijven van 23 oktober j.l., onderwerp: medewerking van notaris aan televisie-programma, werd uitvoerig besproken in de be-

stuursvergadering van onze vereniging, gehouden op 25 dezer.

Ons bestuur nam er goede kennis van, dat Uw College de door ons gewraakte handelingen niet laakbaar acht en wel omdat

- a. de notaris *niet* ambtshalve zou zijn opgetreden en
- b. diens taak een geheel andere zou zijn geweest dan door ons gesteld.

Deze wijze van benaderen van handelingen, die groot nadeel hebben gebracht voor de geestelijke volksgezondheid, kan door ons bestuur niet worden gedeeld.

Wat betreft het sub a. vermelde mogen wij opmerken, dat tijdens alle zeven uitzendingen door de wijze van presenteren van het forum bij het miljoenen-kijkers-publiek wel degelijk de indruk werd gewekt van ambtshalve optreden van een notaris. Dit moge blijken uit het feit, dat van géén der diverse forumleden de maatschappelijke status werd aangekondigd . . . behalve telkens weer die van de notaris.

Ons bestuur stelt, dat, indien laatstgenoemde *niet* ambtshalve zou zijn opgetreden, op hem de plicht had gerust dit tijdens de uitzendingen duidelijk kenbaar te (laten) maken. Bovendien meent ons bestuur, dat hij direct na de eerste keer van introduceren op deze wijze bij de presentatoren protest had dienen aan te tekenen en had moeten eisen, dat ook hij voortaan slechts onder eigen naam — dus zonder toevoeging van zijn maatschappelijke staat — zou worden aangekondigd.

Naar de mening van ons bestuur is zijn fout geweest dit achterwege te hebben gelaten en daardoor het miljoenen-kijkers-publiek in de waan te hebben laten brengen, dat bedrog zou zijn uitgesloten door een officieel toezicht van een notaris.

Ten opzichte van punt b. stelt ons bestuur, dat niet het wezen van een op zich genomen taak bepalend is voor de juistheid, doch de wijze van uitvoering ervan. Ook in dit opzicht heeft de notaris naar de mening van ons bestuur gefaald door openlijk te verklaren, dat er geen sprake zou zijn geweest van bedrog, maar dat er „volkomen eerlijk” zou zijn gehandeld.

Tenslotte stelt ons bestuur er prijs op Uw College duidelijk uiteen te zetten, dat het geenszins in de bedoeling heeft gelegen een formele klacht tegen een — niet met name genoemde — notaris in te dienen, maar veeleer te bevorderen, dat de geestelijke volksgezondheid niet nogmaals op de gewraakte wijze zou worden benadeeld.

Daarbij stond ons bestuur voor ogen, dat het Uw College mogelijk zou zijn in hoge mate preventief nuttig werkzaam te zijn door de, onder zijn toezicht staande functionarissen met klem op het gepasseerde opmerkzaam te maken.

Met de verschuldigde hoogachting,
Nemens het bestuur van de
Vereniging tegen de Kwakzalverij,

de Voorzitter,
(A. P. N. de Groot).
de Secretaresse,
(J. W. J. Vermeulen).

Bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, **Arts** te Hilversum, **Voorzitter**; E. Mijnaerends, **Tandarts** te Amsterdam; Mevr. J. W. J. Vermeulen te Haarlem, **Secretaresse**; L. Brest te Amsterdam, **Penningmeester**; Mr. J. E. Goudsmit, **Kantonrechter** te Haarlem; J. J. Aukema, **Dierenarts** te Steenwijk; Mr. J. D. van den Berg, **Rechter** te Arnhem; J. E. Bultier, **Apotheker, Farmaceutisch Inspecteur van de Volksgezondheid** te Zwolle; P. L. Stal, **Arts** te 's-Gravenhage; J. van Baak, **Dermatoloog** te Utrecht; J. M. de Haas, **Tandarts** te Heemstede; mej. drs. P. H. van Marle, **Apotheker** te 's-Gravenhage; J. W. Gosker, **Inspecteur van Politie** te Arnhem; J. Noord te Amsterdam.

Lidmaatschap van de Vereniging Incl. Maandblad min. f 7,50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekersassistenten en kraamverzorgsters f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Oranjelaan 6, Hilversum. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam. Gem. Giro K 1672.

Drukkerij SYSTEMA N.V.
Amsterdam

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbet. f 7,50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekersassistenten en kraamverzorgsters ..... f 2,50

Correspondentie Oranjelaan 6, Hilversum.